

Oponentský posudek na diplomovou práci
Jana Milojevićová: Chorvatská menšina v Maďarsku v moderní éře. Praha 2008, 102 s.

V současné době trvá odborný zájem o národnostní menšiny vzhledem k péči Evropské unie o tyto skupiny obyvatel, které zejména po druhé světové válce z mnoha různých důvodů v zemích demokratických i totalitních bývaly vystaveny značně represivním zákrokům vládnoucí většiny.

Posluchačka pro diplomový úkol hledala téma, které by propojilo oba její studijní obory hungaristiku a kroatistiku. Během studijního pobytu v Budapešti jí osobní kontakt s kolegy, příslušníky chorvatské menšiny žijící v Maďarsku, vnukl myšlenku věnovat se historické a současné situaci obyvatel chorvatské národnosti mezi majoritní maďarskou společností. Zaměření na národnostní, respektive etnickou minoritu posluchačce zřejmě usnadnila již zpracovaná postupová práce uzavírající první cyklus studia: Židé v Srbsku, jejich dějiny a kulturní tradice. 2006, 20 s.

Autorka si za cíl své práce klade odstranit absenci relevantních informací o Chorvatech historicky přesídlených na území dnešního Maďarska i seznámit s problematikou této menšiny potencionální české čtenáře, vzhledem k existenci historicky podobně usídlené komunity Chorvatů na území našeho státu. Upozorňuje, že té je v poslední době věnována poměrně uspokojivá odborná pozornost.

Práce vznikala v autentickém prostředí a studentka tudíž počítala s přístupem k informacím maďarských institucí odpovědných za menšinovou politiku. Několikrát uvádí, že kontakt nemohla navázat pro nezájem úředníků. Jak vyplývá z práce, je patrně tento byrokratický přístup „nechat ležet“, tedy neangažovat se v menšinové problematice u maďarských úřadů charakteristický napříč historií i současností. Osobní kontakty s odpovědnými úředníky se nakonec zúžily na dvě osobnosti. Proto se autorka uchýlila k dostupným tištěným informacím, z nichž sestavila průřez historickým obdobím usídlování Chorvatů v Uhrách a popsala postavení této minority během 20. století ve státě, jehož většinové obyvatelstvo prožívalo svá národní traumata a cizince na svém území vnímalo vesměs negativně. Teprve koncem 20. století a v prvních letech 21. století v nových společenských podmínkách je otázka národnostních menšin řešena uspokojivěji.

Úvod přináší kromě východisek, úskalí a cílů práce samé také základní informace o zvláštích chorvatské menšiny v dnešním Maďarsku. Jak v následujícím textu posluchačka uvádí, nezabývá se ve své práci jazykovým rozbohem nářečí jednotlivých skupin hlásícím se k chorvatské menšině v Maďarsku. V úvodu zmiňuje jen základní charakteristiky nářečních variant, v této lakonické rovině pak jednotlivé skupiny jen konkrétně určí podle podoby zájmena *co* a střídnice *za jat'* (nikoliv *za jer*, jak uvedeno na s. 6).

Orientačně nastiňuje historické podmínky pro usazení jednotlivých migrací do Uher a jejich postavení v majoritní společnosti opět s důrazem na legislativní situaci zaručující jejich práva a povinnosti.

Ústřední částí práce je oddíl 3.2 Rozdělení chorvatského etnika v Maďarsku (32-54). Autorka zdůrazňuje, že se opírá o administrativní dělení etnika na sedm skupin, přestože jazykově je členěno podle nářečních variant na skupin deset. Upozorňuje také na fakt, že po první světové válce došlo k rozdělení této menšiny usídlené na prostoru Habsburské říše do tří státních formací a tedy k přerušení jejich přirozených vazeb.

Jednotlivé skupiny velmi stručně charakterizuje, u gradištské a bunjevské jsou připojeny ukázky textu. Mapa osídlení je vložena pouze u skupiny Bunjevců. Ukázky textů a geografické rozmístění také ostatních skupin by práci významně obohatily. Autorka výrazně

větší pozornost věnuje skupině Bunjevců a Šokců, u nichž se zaměřuje na vysvětlení původu jejich označení a příslušnosti k chorvatské menšině. Tyto dvě skupiny jsou i mezi jihoslovanskými odborníky neustále předmětem zkoumání a pochybností, na tuto skutečnost práce odkazuje.

V této části charakterizující jednotlivé skupiny tkví těžiště práce, materiál je zpracován značně heslovitě, ačkoliv nabízí možnost věnovat se rozmanitostem a zvláštnostem jednotlivých skupin. Ke cti autorky je třeba připomenout, že bohatě odkazuje na odbornou literaturu, kterou pro dané téma shromáždila v počtu 62 bibliografické jednotky a 32 internetové adresy.

Autorka rezignovala na větší důraz práce na uchování tradic a kulturní činnost spolků a skupin. Kulturní aktivity jsou zmíněny pouze v jedné podkapitole 3.6. Chorvatské divadlo v Pécsi. Ve sporém ilustračním doprovodu je na jednom snímku Setkání chorvatských folklórních skupin v Pécsi, tomuto fenoménu lidových zvyků a folklórních souborů, který vlastně jako jediný udržel národní a národnostní povědomí maďarských Chorvatů živé zejména během čtyřiceti let komunistické éry, není v práci věnována větší pozornost až na minuciózní zmínky spíše v souvislosti s náboženskou afirmací.

Posluchačka nevyužila více prostoru k charakteristice periodik, právě tak jako nepředstavila alespoň v krátké anotaci původní literární a odbornou tvorbu: „Croatica začala vydávat i další publikace týkající se chorvatské menšiny: autorská díla, sborníky s jazykovědnými a literárními studiemi, náboženskou, nebo odbornou literaturu (o médiích chorvatské menšiny, o životním stylu mladých maďarských Chorvatů apod.)“ s.76

Výhradu si dovolím k jazykové rovině práce. Nelibě působí zbytečné překlepy. Některé terminologické nepřesnosti (s. 34 – střední čakavský dialekt – správně středočakavský dialekt, s. 35 - odlišuje se v deklinaci, v časování – buď: ve skloňování, v časování, nebo: v deklinaci, v konjugaci) jsou zřejmě rovněž výsledkem nepozornosti. Stylisticky se od práce očekává rovina odborná, jednoznačná, přesná formulace s výběrem lexika odpovídajícímu vědecké rozpravě. Tato práce se vyznačuje srozumitelností, ovšem vzhledem k pramenům – úředním listinám a internetovým informacím – sklouzává do roviny administrativního či publicistického stylu s floskulami či výrazy obecné češtiny. Uvědomuji si, že tlak médií je intenzivní a dostává se pod kůži také vzdělané vrstvě uživatelů jazyka. Právě na naší alma mater byla definována kritéria péče o jazykovou kulturu, a proto je mi líto, že naši studenti nepřijali tyto zásady za svůj program.

Přínos práce spatřuji zejména v tom, že autorka díky znalosti maďarštiny a vlastním překladům maďarských oficiálních pramenů velmi usnadnila orientaci českému zájemci o menšinovou politiku Maďarska, o níž míváme jen nejasnou představu vázanou na neshody mezi vládami Slovenska a Maďarska a na postavení obou menšin na opačné straně hranic. Svou studii o postavení a právech chorvatské menšiny v Maďarsku doplnila bílé místo v české odborné literatuře. Její informace jsou v rovině sociologické velmi užitečné, relevantní a uspokojující. Vypovídá obecněji také o oficiálním vztahu k ostatním minoritám na maďarském území. Zmiňuje rovněž nadstandardní mezistátní a mezivládní vztahy mezi Maďarskem a Chorvatskem, pochvalně píše o plné integraci chorvatské menšiny do většinové společnosti, v níž ovšem tkví nebezpečí úplné asimilace. Posluchačka zmiňuje jako výrazný charakteristický rys vztahů mezi představiteli jednotlivých menšin národů bývalé Jugoslávie vzájemnou shodu a respekt jedněch k druhým, ale naopak nepochopení všech národnostních menšin dosídlených z území bývalé Jugoslávie pro násilné řešení rozpadu federativního státu, v němž mají své kořeny.

Práce je nejpracovanější v souhrnu současného právního postavení menšin v Maďarsku aplikovaného na situaci vnitřně značně členité chorvatské menšiny. Historický

pohled a zmapování aktivit menšiny v časové návaznosti na přelomové události v daném prostoru jsou zmíněny obecně.

Práci považuji za velmi přínosnou pro poznání současné situace slovanské menšiny v neslovanském prostředí. Připomenu, že na slovenistice byla obhájena diplomová práce Davida Blažka: Korutanští Slovinci v Rakousku. Sociolingvistická studie. 1999, která vznikla velmi podobně při studijním pobytu posluchače slovenistiky a germanistiky ve Vídni a která získala Bolzanovu cenu v kategorii nejlepších diplomových prací. Domnívám se, pokud bude posluchačka mít zájem, že by bylo vhodné práci rozšířit i o terénní výzkum, který by mohl vtělit úředním statistickým číslům konkrétní podobu aktivit, které propojují tradice s budoucností této komunity.

Předloženou práci vyhovující podmínkám stanoveným pro vypracování diplomové práce doporučuji k veřejné obhajobě. Konečná klasifikace vyplyne z obhajoby.

PhDr. Milada Nedvědová
Ústav slavistických a východoslovanských studií,
jihovýchodoevropský seminář
FF UK Praha

V Praze, 16.5.2008